

ЗЕЙНЕТКЕ ЕРТЕ ШЫҒУ МӘСЕЛЕСІ

Елімізде зейнетақымен қамтамасыз ету 2013 жылғы 21 маусымдағы «Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес жүзеге асырылады. Жалпы, зейнетақы дегеніміз не? Бұл мемлекеттік базалық зейнетақы төлемдерінің және (немесе) жасына байланысты төленетін зейнетақы төлемдерінің және (немесе) еңбек сіңірген жылдары үшін және (немесе) бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорынан, және (немесе) ерікті жинақтаушы зейнетақы қорынан төленетін зейнетақы төлемдерінің жиынтығы [1].

Белгілі бір жастағы соның ішінде, орта буын өкілдері арасында: зенетке шығу жасы, тиесілі зейнетақы төлемдерінің мөлшерін қалай санауға болады және тұтастай алғанда зейнеткерлікке шыққан азаматтар үшін қандай мемлекеттік қолдау жүзеге асырылуда деген сияқты сұрақтар жиі кездеседі. Әсіресе, соңғы жылдары көтеріліп жүрген негізгі сұрақтардың бірі зейнетке шығу жасы және зейнетке шығу жасын азайту мәселелері. Барлығымыз білетіндей 2019 жылдың 1 қаңтарынан бастап елімізде әйелдердің зейнет жасы тағы да ұлғайды, яғни 59 жасты құрап отыр. Ал, қазақстандық ер-азаматтар зейнетке 63 жасында шығады. Әйелдердің жасы бірнеше жыл бұрын қабылданған заңға сәйкес біртіндеп ұлғайып отырады. Сонымен, 2018 жылы 1 қаңтарда зейнет жасын арттырудың бірінші кезеңі болып, ол 58,5 жасты құраса, келесі кезеңі 2019 жылдың 1 қаңтарында болып, 59 жасты құрады. Осылайша, 2027 жылы қазақстандық әйелдер зейнетке 63 жасында шығатын болады:

- 2020 жылдың 1 қаңтарынан - 59,5 жасында;
- 2021 жылдың 1 қаңтарынан - 60 жасында;
- 2022 жылдың 1 қаңтарынан - 60,5 жасында;
- 2023 жылдың 1 қаңтарынан - 61 жасында;
- 2024 жылдың 1 қаңтарынан - 61,5 жасында;
- 2025 жылдың 1 қаңтарынан - 62 жасында;
- 2026 жылдың 1 қаңтарынан - 62,5 жасында;
- 2027 жылдың 1 қаңтарынан - 63 жасында [2].

Елімізде заңнама бойынша кей қазақстандықтардың зейнетке ерте шығуы қарастырылған. Олар келесідей: бес және одан да көп бала туған немесе асырап алған және оларды 8 жасқа дейін тәрбиелеген әйелдер 53 жастан зейнетке шыға алады. Ол үшін қосымша төмендегі құжаттар талап етіледі: балалардың туу туралы куәліктері; балалардың жеке куәліктері; балалардың оқу орындарында оқығаны туралы құжат; балалардың мекен-жай анықтамасы; неке кию туралы немесе неке бұзу туралы куәлік; балалардың қайтыс болғаны туралы куәлік (бар болған жағдайда); бала асырап алу, тәрбиесіне алу туралы сот шешімі.

Сонымен қатар, 1949-1963 жылдар аралығында Семей ядролық сынағы алаңында тұрған қазақстандықтар. Мұндай жағдайда ерлер 50 жастан, әйелдер 45 жастан зейнетке шығады. Зейнетақыны тағайындау үшін 1949 жылдың 29 тамызынан 1963 жылдың 5 шілдесіне дейін 5 жыл ішінде радиациялық қауіпті және төтенше аймақта тұрғанын растайтын құжат ұсыну керек. Шотында жеткілікті сомасы бар болса, өмірін сақтандыратын компаниялармен зейнетақы аннуитет туралы келісім-шартқа отырған азаматтар да мерзімінен бұрын зейнетке (50 жаста) шыға алады. 2019 жылы әйелдерге бұл сома 13 млн 296 мың теңгені, ерлерге 9 млн 710 мың теңгені құрады [3].

Әйелдердің зейнет жасын ұзарту қоғамда дау туғызғаны жасырын емес. Бұл мәселе әлі де көтеріліп келеді. Көптің талап-тілегі – зейнет жасын, керісінше, төмендету. Елбасы Қасым – Жомарт Тоқаевтың төрағалығымен өткен ұлттық қоғамдық сенім кеңесінің отырысында кеңес мүшесі Жәнібек Қожық зейнеткерлік жасын қайта қарауды ұсынды: «Халықты толғандырып жүрген тағы бір мәселе – зейнет жасы. Мұны экономикалық және әлеуметтік тұрғыдан зерттеп, қайта қараған дұрыс. Біздің экономикамыз өсіп, қадамымыз қарыштап келе жатыр. Олай болса, зейнеткерлік жасын алты ай қоса бергеннен гөрі, алты ай түсіре беретін болсақ, 55 пен 60 жасқа келіп тоқтасақ, жүздеген мың халыққа тағы жұмыс болар еді деген сенімдеміз». Үкімет бұл ұсынысты қарастыруға уәде бергенімен, зейнет жасын төмендету ойларында жоқ екенін ашық білдірді. Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрі Біржан Нұрымбетов зейнет жасын төмендету мәселесіне қатысты пікірін білдірді: «Үкімет зейнет жасын қысқартуды қарастырмайды. Себебі, Қазақстанда 1998 жылдан бері жинақтаушы зейнетақы қоры жүйесі енгізілді. Оған байланысты ерте зейнетке шығуға болмайды. Қазіргі таңда ерлер 63 жасында, ал әйелдер 59,5 жасында зейнетке шығады». Олардың айтуынша,

қазір бүкіл әлемде әйелдердің зейнетке шығу жасын ұзарту процесі жүріп жатыр екен: «Зейнет жасын төмендету туралы ұсынысты да қарастырамыз. Алайда бұл жерде мынадай бір проблема бар. Қазір жер шарында 65 жастан асқан халықтың үлесі артып келеді. Біз де осы жеті проценттік шектен асып кеттік. Яғни, жасы алпыс бестен асқан халықтың саны 7 проценттен көп», - делінді. Сонымен қатар, елде еңбекке қабілетті қанша азамат жұмыс істейтінін, қанша азамат зейнетақы жүйесі есебінен қамтамасыз етілгеніне талдау жасалып, оның қорытындысы бойынша әйелдердің жасын кезең-кезеңмен ұлғайту туралы заң қабылданған. Бұған дейін де мәжілістің бір топ депутаты мүгедек баланы тәрбиелеп отырған ата-ананың зейнет жасын төмендетуді ұсынған болатын. Десе де, бұл ұлттық кеңесте жария етілген ұсыныстар қосымша талқыланатындығын үкімет мүшелері атап өтті [4].

Әдебиеттер:

1. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1300000105>
2. <https://sputniknews.kz/society/20181010/7542951/qazaqstan-1-qantar-aielder-zejnet-zhasy-ulgajady.html>
3. <https://informburo.kz/kaz/zejnetke-shyu-shn-zhattardy-alay-drys-zhinau-kerek-.html>
4. <https://sputniknews.kz/society/20190929/11645658/Qazaqstan-zejnet-jasy-2020.html>

Шакирова Г.А., 2 курс (ҚарГУ им. академика Е.А.Букетова)
Научный руководитель – к.э.н, доцент Кабдыбай А.К.

ПОНЯТИЕ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ГОТОВОЙ ПРОДУКЦИИ И ОЦЕНКА ЕЕ СЕБЕСТОИМОСТИ

Любое предприятие или индивидуальный предприниматель, используя факторы производства (ресурсы, основные фонды, труд), создает любые продукты, услуги или работы. Этот результат труда называется производством. Обычно под продукцией компании понимают только ее материальную форму-материальные продукты. Но это не совсем так, так как компания может производить как услуги (сотовая связь), так и выполнять работы (строительный подрядчик). Таким образом, продукция предприятия является результатом его деятельности, независимо от ее формы [1].

Выпуск продукции (производство) - это результат производственной или иной хозяйственной деятельности.

Продукт-это совокупность отдельных продуктов (реальных продуктов), услуг (нематериальная форма и нематериальный результат) и работ (нематериальная форма, но реальный результат; например, ремонтные работы-результат новых обоев, натяжных потолков и т. д.) [2].

Производство проходит ряд стадий и по степени готовности выделяют следующие виды продукции:

1. Незавершенное производство-это продукт или работа, которые в настоящее время находятся в процессе производства или выполнения.

2. Полуфабрикаты - это изделия, процесс изготовления которых завершен на данном производственном участке, но они должны быть перенесены на следующий производственный процесс.

3. Готовая продукция - это продукция, не требующая дальнейшей переработки на данном предприятии и предназначенная непосредственно для реализации.

В некоторых случаях готовая продукция может не обязательно предназначаться не для продажи на стороне, а использоваться в других подразделениях соответствующего предприятия (например, предприятие имеет собственную столовую, а работники питаются бесплатно).

Выпускаемая продукция предприятия может быть признана готовой продукцией, в случаях, когда она полностью завершена и комплектуется, соответствует требованиям стандартов качества (ISO 9000), принятых отделом технического контроля (ОТК), обеспечена сертификатом, удостоверяющим качество выпускаемой продукции, и зарегистрирована на складе готовой продукции.

В соответствии с МСФО (IAS) 2 "Запасы" первоначальное признание, оценка и учет запасов основаны на наименьшей из двух величин: фактической или исторической стоимости и чистой цене реализации. Из этого следует, что предприятия должны отражать запасы в своей финансовой отчетности в соответствии с правилом наименьшей стоимости. Суть этой оценки заключается в том,